

Međunarodni sud za krivično gonjenje
osoba odgovornih za teška kršenja
međunarodnog humanitarnog prava
počinjena na teritoriji bivše
Jugoslavije od 1991. godine

Predmet br. IT-95-5/18-T

Datum: 5. mart 2010.

Original: engleski

PRED PRETRESNIM VIJEĆEM

U sastavu: sudija O-Gon Kwon, predsjedavajući
sudija Howard Morrison
sudija Melville Baird
sudija Flavia Lattanzi, rezervni sudija

Sekretar: g. John Hocking

Odluka od: 5. marta 2010.

TUŽILAC

protiv

RADOVANA KARADŽIĆA

JAVNO

**ODLUKA PO ČETVRTOM ZAHTJEVU TUŽILAŠTVA NA OSNOVU PRAVILA
92BIS ZA PRIHVATANJE IZJAVA I TRANSKRIPATA ISKAZA UMJESTO
SVJEDOČENJA *VIVA VOCE* – SVJEDOCI O OPSADI SARAJEVA**

Tužilaštvo:

g. Alan Tieger
gđa Hildegard Uertz-Retzlaff

Optuženi:

g. Radovan Karadžić

Dodijeljeni branilac:

g. Richard Harvey

OVO PRETRESNO VIJEĆE Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (dalje u tekstu: Međunarodni sud), rješava po "Četvrtom zahtjevu tužilaštva na osnovu pravila 92bis za prihvatanje izjava i transkripata iskaza umjesto svjedočenja *viva voce* – svjedoci o opsadi Sarajeva", podnijetom 29. maja 2009. (dalje u tekstu: Zahtjev) i ovim donosi odluku po tom Zahtjevu.

I. Proceduralni kontekst i podnesci

1. Tužilaštvo u Zahtjevu traži prihvatanje transkripata i pismenih izjava 53 svjedoka na osnovu pravila 92bis Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Pravilnik).¹ Tužilaštvo tvrdi da su predložena svjedočenja relevantna za tačke 5-6 i 9-10 Treće izmijenjene optužnice (dalje u tekstu: Optužnica).² Ono takođe tvrdi da predložena svjedočenja imaju dokaznu vrijednost za pitanja u ovom predmetu, i da su svjedočenja i izjave "konzistentne i potkrijepljene drugim dokazima" pa su stoga pouzdana.³ Po mišljenju tužilaštva, prihvatanje predloženih svjedočenja na osnovu pravila 92bis suštinski će pospješiti postupak, spriječiti nepotrebno pristupanje svjedoka, a optuženom time neće biti pričinjena nikakva šteta.⁴ Tužilaštvo nadalje tvrdi da su predložena svjedočenja prikladna za prihvatanje u pismenom obliku zbog toga što se radi o svjedočenjima o bazi zločina i što se ona ne odnose na djela i ponašanje optuženog,⁵ te da, s obzirom na tip predloženih svjedočenja, "potreba za pravičnim i ekspeditivnim suđenjem prevaguje nad pravom na unakrsno ispitivanje".⁶

2. Tužilaštvo navodi da su 44 predložena svjedoka već ranije svjedočila na Međunarodnom sudu u predmetima *Tužilac protiv Galića*, *Tužilac protiv D. Miloševića* i/ili *Tužilac protiv Perišića*, te traži prihvatanje transkripata iskaza tih svjedoka u navedenim ranijim pretresima.⁷ Pored toga, tužilaštvo traži prihvatanje izjava svjedoka KDZ388 i Farisa Gavrankapetanovića (KDZ181), uz koje su priložene deklaracije u skladu s pravilom

¹ Zahtjev, par. 1, 29.

² Zahtjev, par. 2.

³ Zahtjev, par. 2, 12-14.

⁴ Zahtjev, par. 2.

⁵ Zahtjev, par. 8-11.

⁶ Zahtjev, par. 24.

⁷ Zahtjev, par. 5.

92bis(B).⁸ Na kraju, tužilaštvo traži privremeno prihvatanje pismenih izjava Ašide Fazlić (KDZ128), Fatime Palavre (KDZ135), Fadile Tarčin (KDZ162), Zilhe Granilo (KDZ199), KDZ237, KDZ331, Zibe Avdić (KDZ449) i Fahre Mujanović (KDZ476). Tužilaštvo ima namjeru da ponovo zatraži prihvatanje pismenih izjava ovih svjedoka s traženim deklaracijama na osnovu pravila 92bis(B) ako Pretresno vijeće odluči da ih privremeno prihvati.⁹

3. Tužilaštvo takođe tvrdi da je "[u] praksi Međunarodnog suda [...] ustaljeno da 'dokazni predmeti priloženi uz izjave ili transkripte svjedoka čine neodvojivi dio iskaza i mogu biti prihvaćeni uz izjave, odnosno transkripte'".¹⁰ Tako, pored toga što traži prihvatanje transkripata prethodnih iskaza i izjava svjedoka, tužilaštvo traži i uvrštavanje u spis dokumenata priloženih uz izjave i/ili transkripte iskaza 47 od 53 svjedoka.¹¹

4. Dana 25. juna 2009. tužilaštvo je podnijelo "Podnesak tužilaštva za povlačenje sedamnaest svjedoka navedenih u Četvrtom zahtjevu tužilaštva na osnovu pravila 92bis" (dalje u tekstu: Podnesak za povlačenje), konstatujući da, "nakon pregleda Odluke Pretresnog vijeća po Prvom zahtjevu tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno, tužilaštvo smatra da iskaz svakog od [sedamnaest] svjedoka nadomještaju činjenice koje je Pretresno vijeće primilo na znanje na osnovu pravila 94(B)".¹² Shodno tome, tužilaštvo je iz Zahtjeva povuklo svjedoke KDZ062 (koji se takođe navodi kao KDZ397), KDZ085, KDZ113, KDZ118, KDZ156, KDZ208, KDZ211, KDZ215, KDZ220, KDZ252, KDZ274, KDZ307, KDZ373, KDZ378, KDZ385, KDZ460 i KDZ505, te je kao predmet Zahtjeva ostavilo tek 36 svjedoka.¹³

5. Nakon što je optuženi zatražio produženje roka za odgovor, između ostalog i na Zahtjev, Vijeće mu je odobrilo dva produženja roka, pri čemu je drugi rok za odgovor na

⁸ Zahtjev, par. 6.

⁹ Zahtjev, par. 7.

¹⁰ Zahtjev, par. 25.

¹¹ Zahtjev, par. 26.

¹² Podnesak za povlačenje, par. 2 (fusnota izostavljena).

¹³ Podnesak za povlačenje, par. 1 i Dodatak. Tužilaštvo je pojasnilo da te svjedoke ne povlači sa spiska svjedoka na osnovu pravila 65ter, budući da će "možda ponovno podnijeti zahtjev za prihvatanje svjedočenja tih svjedoka na osnovu pravila 92bis tokom faze izvođenja dokaza tužilaštva, ili u postupku pobijanja, ukoliko optuženi bude osporavao činjenice koje su formalno primljene na znanje"; Podnesak za povlačenje, par. 3-4.

Zahtjev produžen do 16. jula 2009.¹⁴ Međutim, dana 8. jula 2009. optuženi je podnio "Objedinjeni odgovor" na sve zahtjeve na osnovu pravila 92*bis*, usprotivivši se zahtjevima na osnovu pravila 92*bis* za svakog svjedoka, tražeći da unakrsno ispita sve svjedoke i sugerišući da Vijeće odgodi donošenje odluka po svim pitanjima na osnovu pravila 92*bis* do okončanja izvođena dokaza tužilaštva.¹⁵ Na statusnoj konferenciji održanoj 23. jula 2009. pretpretresni sudija je optuženog obavijestio da će Pretresno vijeće donijeti odluke po zahtjevima na osnovu pravila 92*bis*, ali da optuženi može da odgovori na svaki pojedini zahtjev u bilo kom trenutku prije donošenja odluka.¹⁶

6. Dana 31. avgusta 2009. tužilaštvo je podnijelo "Podnesak tužilaštva na osnovu pravila 73*bis*(D)" (dalje u tekstu: Podnesak na osnovu pravila 73*bis*), kojim je dodatno smanjilo broj svjedoka koje će pozvati, a neke svjedoke klasificiralo kao rezervne svjedoke.¹⁷ U Podnesku na osnovu pravila 73*bis* tužilaštvo je iz Zahtjeva povuklo svjedoke KDZ134, KDZ154, KDZ237, KDZ331, KDZ388 i KDZ417. Osim toga, tužilaštvo je svjedoka KDZ326 klasificiralo kao rezervnog svjedoka.¹⁸ Pretresno vijeće je na pretpretresnoj konferenciji prihvatilo prijedloge tužilaštva za smanjenje njegovog dokaznog postupka, opisane u Podnesku na osnovu pravila 73*bis* i u "Drugom podnesku tužilaštva na osnovu pravila 73*bis*", podnijetom 18. septembra 2009., te je na osnovu pravila 73*bis*(D) naložilo da tužilaštvo ne može izvoditi dokaze u vezi s mjestima zločina i incidentima koje je ranije identificiralo.¹⁹

7. Rezultat navedenog je da Pretresno vijeće treba samo da odredi da li su svjedočenja 29 od 53 svjedoka navedena u Zahtjevu, tj. KDZ036, KDZ079, KDZ090, Zibe Šubo (KDZ110), Ašide Fazlić, Anđe Gotovac (KDZ132), Fatime Palavre, Thorbjorna Overgarda (KDZ157), Fadile Tarčin, Nedžiba Đoze (KDZ164), Farisa Gavrankapetanovića, KDZ194, Zilhe Granilo, Sabine Sabanić (KDZ204), Johna Hamilla (KDZ219), Pera Antona

¹⁴ Zahtjev za produženje roka za odgovor na zahtjeve na osnovu pravila 92*bis*, 8. juni 2009., par. 5; Nalog po održanom sastanku na osnovu pravila 65*ter* i Odluka po zahtjevima za produženje roka, 18. juni 2009., par. 4, 18(b); Odluka po Zahtjevu optuženog da mu se odobri ulaganje žalbe na Odluku o produženju roka, 8. juli 2009., par. 18-19.

¹⁵ Objedinjeni odgovor na zahtjeve na osnovu pravila 92*bis*, par. 3, 6.

¹⁶ Statusna konferencija, T. str. 370 (23. juli 2009.).

¹⁷ Podnesak na osnovu pravila 73*bis*, par. 6, 11.

¹⁸ Dodatak A Podnesku na osnovu pravila 73*bis*.

¹⁹ Pretpretresna konferencija, T. str. 467-468 (6. oktobar 2009.). V. takođe pismenu odluku donijetu nakon pretpretresne konferencije, Odluka o primjeni pravila 73*bis*, 8. oktobar 2009.

Brennskaga (KDZ227), Enesa Jašarevića (KDZ266), Slavice Livnjak (KDZ278), KDZ289, KDZ304, Tarika Žunića (KDZ347), Šefika Bešlića (KDZ371), Milomira Šoje (KDZ383), Bakira Nakaša (KDZ403), Ronalda Eimersa (KDZ429), Bogdana Vidovića (KDZ438), Zibe Avdić, Fahre Mujanović i KDZ485, prihvatljiva na osnovu pravila 92bis.

8. Na pretpretresnoj konferenciji održanoj 6. oktobra 2009. pretpretresni sudija je obavijestio optuženog da, u slučaju da Vijeće prihvati svjedočenja svjedoka na osnovu pravila 92bis čije svjedočenje optuženi želi da dopuni vlastitom izjavom na osnovu pravila 92bis, on može podnijeti zahtjev u tu svrhu.²⁰

9. Dana 2. novembra 2009. optuženi je podnio "Djelimični odgovor na Četvrti zahtjev za prihvatanje izjava i transkripata: događaji vezani za opsadu Sarajeva" (dalje u tekstu: Djelimični odgovor u vezi s Ašidom Fazlić). U Djelimičnom odgovoru u vezi s Ašidom Fazlić optuženi je naveo da su s Ašidom Fazlić razgovarali članovi njegovog tima odbrane i da je ona dala informacije koje dopunjuju pismenu izjavu svjedokinje čije se prihvatanje traži na osnovu pravila 92bis.²¹ Optuženi smatra da Ašida Fazlić ne treba da pristupi u svojstvu svjedoka u ovom predmetu i da njena izjava svjedoka zajedno s dopunskim informacijama može biti privremeno prihvaćena na osnovu pravila 92bis budući da ni uz jedan ni uz drugi dokument nije priložena deklaracija propisana pravilom 92bis(B) Pravilnika.²² Optuženi dodaje da, u slučaju da Vijeće ne prihvati dopunske informacije, Vijeće treba da zatraži da Ašida Fazlić pristupi radi unakrsnog ispitivanja kako bi on mogao dopunske informacije predočiti na pretresu.²³

10. Dana 4. novembra 2009. tužilaštvo je zatražilo odobrenje da podnese repliku i podnijelo je "Zahtjev tužilaštva da mu se odobri ulaganje replike i Repliku na Karadžićev 'Djelimični odgovor na Četvrti zahtjev za prihvatanje izjava i transkripata: događaji vezani za opsadu Sarajeva'" (dalje u tekstu: Replika u vezi s Ašidom Fazlić). Vijeće odobrava zahtjev tužilaštva za podnošenje replike. Tužilaštvo u Replici u vezi s Ašidom Fazlić navodi da se ne protivi zahtjevu optuženog za prihvatanje dopunskih informacija koje je Ašida Fazlić dala

²⁰ Pretpretresna konferencija, T. str. 489-490 (6. oktobar 2009.).

²¹ Djelimični odgovor u vezi s Ašidom Fazlić, par. 5, povjerljivi Dodatak A.

²² Djelimični odgovor u vezi s Ašidom Fazlić, par. 7, fusnota 4.

²³ Djelimični odgovor u vezi s Ašidom Fazlić, par. 7.

kao dio svog pismenog svjedočenja na osnovu pravila 92bis.²⁴ Tužilaštvo takođe izjavljuje da će se, ukoliko Vijeće odobri zahtjev tužilaštva za prihvatanje pismenog svjedočenja Ašide Fazlić na osnovu pravila 92bis, pobrinuti da dostavi deklaraciju svjedokinje kojom ona potvrđuje dopunske informacije, kao i svoju izjavu svjedoka.²⁵

11. Dana 30. decembra 2009. optuženi je podnio "Djelimični odgovor na Četvrti zahtjev tužilaštva za prihvatanje izjava i transkripata: svjedok KDZ371" (dalje u tekstu: Djelimični odgovor u vezi sa Šefikom Bešlićem), u kojem je naveo da su sa Šefikom Bešlićem razgovarali članovi njegovog tima odbrane i da je on dao dopunske informacije priložene u Djelimičnom odgovoru u vezi sa Šefikom Bešlićem. Optuženi se zatim usprotivio prihvatanju svjedočenja Šefika Bešlića na osnovu pravila 92bis, ali je dodao da bi, ukoliko Vijeće prihvati pismeno svjedočenje svjedoka, trebalo prihvatiti i dopunske informacije.²⁶ Nadalje, optuženi tvrdi da bi Vijeće, ukoliko prihvati pismeno svjedočenje svjedoka, ali odbije da prihvati dopunske informacije, u tom slučaju trebalo zatražiti da svjedok pristupi radi unakrsnog ispitivanja.²⁷ Na kraju, optuženi konstatuje da je tužilaštvo u "Petom zahtjevu tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno" od 14. decembra 2009. zatražilo od Vijeća da formalno primi na znanje, kao činjenice o kojima je već presuđeno, neke aspekte iskaza Šefika Bešlića.²⁸

12. Dana 31. decembra 2009. tužilaštvo je zatražilo odobrenje da podnese repliku i podnijelo "Zahtjev tužilaštva da mu se odobri ulaganje replike i Repliku na Karadžićev 'Djelimični odgovor na Četvrti zahtjev za prihvatanje izjava i transkripata: svjedok KDZ371" (dalje u tekstu: Replika u vezi sa Šefikom Bešlićem). Vijeće odobrava zahtjev tužilaštva za podnošenje replike. Tužilaštvo u Replici u vezi sa Šefikom Bešlićem navodi da "dopunska izjava" nije prihvatljiva na osnovu pravila 92bis zbog toga što ne ispunjava uslove propisane pravilom 92bis(B).²⁹ Uprkos tome, tužilaštvo navodi da se, ukoliko Vijeće prihvati pismeno

²⁴ Replika u vezi s Ašidom Fazlić, par. 2.

²⁵ Replika u vezi s Ašidom Fazlić, par. 4.

²⁶ Djelimični odgovor u vezi sa Šefikom Bešlićem, par. 5.

²⁷ Djelimični odgovor u vezi sa Šefikom Bešlićem, par. 6.

²⁸ Činjenice br. 2438-2446; v. Djelimični odgovor u vezi sa Šefikom Bešlićem, par. 7.

²⁹ Replika u vezi sa Šefikom Bešlićem, par. 3.

svjedočenje svjedoka Šefika Bešlića, ne protivi prihvatanju dopunske izjave svjedoka ukoliko optuženi ispuni uslove propisane pravilom 92bis(B).³⁰

13. Dana 14. januara 2010. optuženi je podnio "Djelimični odgovor na Četvrti zahtjev tužilaštva na osnovu pravila 92bis: opsada Sarajeva (svjedok John Hamill)" (dalje u tekstu: Djelimični odgovor u vezi s Johnom Hamillom), u kojem je objasnio da je razgovarao s Johnom Hamillom i da je iz tog razgovora "postalo jasno da John Hamill posjeduje obilje informacija koje su relevantne i od suštinske važnosti za [odbranu optuženog]".³¹ Optuženi objašnjava da rezultati istrage, koju je proveo John Hamill, granatiranja tržnice Markale 5. februara 1994., koje predstavlja ključno i sporno pitanje u predmetu, direktno pobijaju "jedan element krivičnih djela koja se [optuženom] stavljaju na teret".³² Optuženi tvrdi da bi John Hamill zbog tih razloga trebao biti pozvan da uživo svjedoči u ovom predmetu. Alternativno, ukoliko Pretresno vijeće odluči da prihvati prethodni iskaz Johna Hamilla na osnovu pravila 92bis, on bi trebao da pristupi radi unakrsnog ispitivanja kako bi se "mogle iznijeti dodatne činjenice".³³

14. Dana 15. januara 2010. tužilaštvo je podnijelo "Zahtjev tužilaštva za odobrenje da podnese repliku i Repliku na Karadžićev djelimični odgovor na Četvrti zahtjev tužilaštva na osnovu pravila 92bis: opsada Sarajeva (svjedok John Hamill)", koji je Pretresno vijeće odobrilo 18. januara 2010.³⁴ Dana 19. januara 2010. tužilaštvo je podnijelo "Repliku tužilaštva na Karadžićev djelimični odgovor na Četvrti zahtjev tužilaštva na osnovu pravila 92bis: opsada Sarajeva (svjedok John Hamill)" (dalje u tekstu: Replika u vezi s Johnom Hamillom), u kojoj je ustvrdilo da su navodne nove informacije o kojima John Hamill može svjedočiti, i koje optuženi smatra "relevantnim i suštinskim", već navedene u pismenom svjedočenju svjedoka čije prihvatanje tužilaštvo Zahtjevom traži.³⁵ Shodno tome, tužilaštvo tvrdi da Johna Hamilla ne treba pozivati da svjedoči uživo. Međutim, tužilaštvo se ne protivi alternativnom zahtjevu optuženog da svjedok tokom suđenja pristupi radi unakrsnog

³⁰ Replika u vezi sa Šefikom Bešlićem, par. 3.

³¹ Djelimični odgovor u vezi s Johnom Hamillom, par. 3-4.

³² Djelimični odgovor u vezi s Johnom Hamillom, par. 2, 8, 10.

³³ Djelimični odgovor u vezi s Johnom Hamillom, par. 11.

³⁴ Odluka po Zahtjevu tužilaštva za odobrenje da podnese repliku na Karadžićev djelimični odgovor na Četvrti zahtjev tužilaštva na osnovu pravila 92bis: opsada Sarajeva (svjedok John Hamill), 18. januar 2010.

³⁵ Replika u vezi s Johnom Hamillom, par. 2. Tužilaštvo je takođe uključilo i tabelu s citatima relevantnih dijelova transkripta prethodnog iskaza Johna Hamilla u predmetu *Galić*, u kojoj Pretresno vijeće može naći ono što optuženi smatra "novim informacijama"; v. Replika u vezi s Johnom Hamillom, par. 5.

ispitivanja.³⁶ Na kraju, tužilaštvo povlači dio Zahtjeva kojim se traži prihvatanje iskaza Johna Hamilla u predmetu *Kordić i Čerkez* i predloženih propratnih dokaznih predmeta s brojevima na osnovu pravila 65ter 21200, 21201, 21202 i 40543, te objašnjava da bi opis predloženog propratnog dokaznog predmeta s brojem na osnovu pravila 65ter 10053 trebao biti ispravljen kako slijedi: "List s dopunskim informacijama o istrazi kratera na Dobrinji".³⁷

15. Dana 1. marta 2010. optuženi je podnio "Zahtjev da se svjedoku tužilaštva Ronaldu Eimersu izda nalog *subpoena* radi razgovora" (dalje u tekstu: Zahtjev za izdavanje naloga *subpoena*), u kojem traži da Vijeće izda nalog *subpoena* kojim bi prisililo Ronalda Eimersa da "obavi razgovor s timom odbrane [optuženog]".³⁸ U Zahtjevu za izdavanje naloga *subpoena* optuženi, između ostalog, tvrdi da ima pravo da razgovara s Ronaldom Eimersom kako bi provjerio informacije navedene u izjavama svjedoka datim tužilaštvu, te da bi mu razgovor pružio priliku da dobije dodatne informacije koje bi zatim mogle biti uvrštene u spis bilo na osnovu pravila 92bis bilo tokom unakrsnog ispitivanja svjedoka.³⁹ Dana 4. marta 2010. tužilaštvo je podnijelo "Odgovor tužilaštva na Zahtjev da se svjedoku tužilaštva Ronaldu Eimersu izda nalog *subpoena* radi razgovora", kojim se usprotivilo zahtjevu optuženog da se Ronaldu Eimersu izda nalog *subpoena* kojim bi se Ronald Eimers prisilio da obavi razgovor s timom odbrane optuženog.⁴⁰

II. Diskusija

16. Dana 15. oktobra 2009. Pretresno vijeće je izdalo "Odluku po Trećem zahtjevu tužilaštva za prihvatanje izjava i transkripata iskaza umjesto svjedočenja *viva voce* na osnovu pravila 92bis (svjedoci za grad Sarajevo)" (dalje u tekstu: Odluka po Trećem zahtjevu), u kojem je iznijelo pravo mjerodavno za zahtjeve na osnovu pravila 92bis. Vijeće ovdje neće ponovo razmatrati mjerodavno pravo, već u slučaju potrebe upućuje na relevantne paragrafe Odluke po Trećem zahtjevu.⁴¹

³⁶ Replika u vezi s Johnom Hamillom, par. 2-3, 9.

³⁷ Replika u vezi s Johnom Hamillom, par. 4.

³⁸ Zahtjev za izdavanje naloga *subpoena*, par. 1.

³⁹ Zahtjev za izdavanje naloga *subpoena*, par. 6.

⁴⁰ Odgovor tužilaštva na Zahtjev da se svjedoku tužilaštva Ronaldu Eimersu izda nalog *subpoena* radi razgovora, 4. mart 2010., par. 1.

⁴¹ Odluka po Trećem zahtjevu, par. 4-11.

17. Svjedočenje svakog od 29 svjedoka iz Zahtjeva razmotreno je i rezimirano niže u tekstu. Zbog velikog broja svjedoka Vijeće je u ovoj Odluci odustalo od individualnih sažetaka za sve svjedoke. Umjesto toga, Vijeće je razvrstalo svjedoke u pet kategorija na temelju analize njihovih predloženih svjedočenja: (i) žrtve incidenta snajperskog djelovanja i granatiranja; (ii) svjedoci o incidentima snajperskog djelovanja i granatiranja; (iii) pripadnici Ujedinjenih nacija (dalje u tekstu: UN); (iv) pripadnici lokalnih istražnih organa; i (v) ostali svjedoci.

A. Predloženi sažeci svjedočenja svjedoka

i. Žrtve incidenta snajperskog djelovanja i granatiranja

18. Trinaestoro svjedoka je dalo iskaz ili je putem pismene izjave svjedočilo o tome da su bili žrtve incidenta snajperskog djelovanja i granatiranja u Sarajevu, kojih je većina navedena u prilogima F i G Optužnice. Od tih 13 svjedoka, njih desetoro su bili žrtve incidenta granatiranja, a troje žrtve incidenta snajperskog djelovanja.

19. Šestoro od desetoro svjedoka koji su bili žrtve incidenta granatiranja, konkretno, KDZ079, Ašida Fazlić, Fatima Palavra, Fadila Tarčin, Zilha Granilo i Fahra Mujanović, ranjeno je u izdvojenim incidentima granatiranja u Sarajevu između maja i avgusta 1992., a neki od tih incidenta su navedeni u Optužnici kao incidenti granatiranja G1, G2 i G15. Prema njihovom predloženom svjedočenju, svih šestoro svjedoka su civili: Ašida Fazlić je radila u bolnici, a preostalih petoro svjedoka se u vrijeme pojedinih incidenta granatiranja nalazilo u stambenim četvrtima. Svi su zdravstvenu njegu zbog ozljeda prouzročenih granatiranjem primili u bolnici. Svjedok KDZ079 i Fatima Palavra su svjedočili o tome da su neki ljudi poginuli u incidentima granatiranja u kojima su oni ozlijeđeni. Zilha Granilo je, isto tako, svjedočila o tome da je na dan kad je ranjena njena kćerka ubijena u jednom drugom incidentu granatiranja.

20. Ziba Šubo je ranjena 10. aprila 1995., za vrijeme incidenta granatiranja navedenog u prilogu pod brojem G10, kad je granata pogodila njenu kuću koja se potom urušila od

posljedica eksplozije. Svjedokinja, koja je nakon eksplozije ispuzala iz ruševina, u tom je incidentu granatiranja ranjena. Njen rođak, koji je živio u blizini, poginuo je od eksplozije.

21. Preostalo troje svjedoka koji su ranjeni u incidentima granatiranja, konkretno, KDZ036, Anđa Gotovac i Enes Jašarević, ranjeno je u incidentima granatiranja u Sarajevu u maju 1995., koji su u prilogu navedeni kao incidenti granatiranja pod brojevima G11, G12 i G13. Prema njihovom predloženom svjedočenju, svo troje svjedoka su bili civili: KDZ036 i Anđa Gotovac su se nalazili u stambenim naseljima u vrijeme incidenata granatiranja, dok se Enes Jašarević nalazio u trafo-stanici. Za ozljede im je njega pružena u bolnici. I Anđa Gotovac i Enes Jašarević su svjedočili o tome da su neki drugi ljudi poginuli u incidentima granatiranja u kojima su oni ranjeni.

22. Troje svjedoka, konkretno, KDZ090, Sabina Sabanić i Tarik Žunić, ranjeno je u odvojenim incidentima snajperskog djelovanja navedenim u prilogu kao snajperski incidenti pod brojem F11, F14, odnosno F17. Prema njihovom predloženom svjedočenju, svi navedeni svjedoci bili su civili: KDZ090 i Sabina Sabanić su se vozili tramvajem kad su pogođeni iz snajpera, dok je Tarik Žunić hodao ulicom pored svoje kuće kad je pogođen. Svima je za ozljede njega pružena u bolnici.

ii. Svjedoci o incidentima snajperskog djelovanja i granatiranja u Sarajevu

23. Troje svjedoka je svjedočilo ili dalo pismene izjave o tome da su bili očevici incidenata snajperskog djelovanja ili granatiranja u Sarajevu, koji se navode u prilogima F i G Optužnice.

24. Svjedoci KDZ289 i Slavica Livnjak su radili kao vozači tramvaja u Sarajevu za vrijeme perioda na koji se odnosi Optužnica i bili su svjedoci snajperskim incidentima u februaru i martu 1995. godine. Slavica Livnjak je svjedočila o tome da je tramvaj vozila ulicom Zmaja od Bosne u Sarajevu u trenutku kad je čula udar metka o tramvaj. Isto tako, svjedokinja KDZ289 je posvjedočila da je tramvaj koji je vozila jednom prilikom dospio pod snajpersku paljbu, pri čemu je jedna žena ozlijeđena. KDZ289 je takođe svjedočila o tome da je čula da je jedan drugi tramvaj dospio pod snajpersku vatru u kojoj je mnogo ljudi ranjeno.

I KDZ289 i Slavica Livnjak su posvjedočile da je snajperska paljba otvorena sa snajperskih položaja Vojske bosanskih Srba (dalje u tekstu: VRS).

25. Ziba Avdić je bila očevidac incidenta granatiranja, koji je u prilogu naveden pod brojem G2, a dogodio se 6. juna 1992. Prema izjavi svjedokinje Zibe Avdić, čula je zvuk granata dok se nalazila u skloništu u podrumu svoje kuće. Dvije granate su zatim pale ispred njene zgrade, prva je zapalila njen auto, a druga njenu kamp-prikolicu. Suprug Zibe Avdić i komšije su izašli da ugase vatru kad je na isto mjesto pala i treća granata. Od posljedica eksplozije više je ljudi poginulo. Suprug Zibe Avdić je teško ranjen i umro je u bolnici za vrijeme liječenja.

iii. Pripadnici UN-a u Sarajevu

26. Petoro svjedoka je dalo iskaz ili pismene izjave o svojim opažanjima, iskustvima i istragama dok su radili u UN-u u Sarajevu. Četvorica od navedenih svjedoka su bili vojni posmatrači UN-a (dalje u tekstu: VPUN), konkretno, Thorbjorn Overgard, John Hamill, Per Anton Brennskag i Ronald Eimers. Svjedok KDZ304 je bio oficir Zaštitnih snaga UN-a (dalje u tekstu: UNPROFOR) u Sarajevu.

27. Thorbjorn Overgard je bio raspoređen u Sarajevu kao VPUN od 23. oktobra 1994. do 1. maja 1995., gdje je provodio istrage o brojnim incidentima granatiranja. Opsežno je svjedočio o zaključcima svojih istraga, konkretno, o položajima VRS i Armije Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu: ABiH) u Sarajevu i oko grada, o izvorima i smjeru paljbe s položaja koje je držala VRS, te o korištenju modifikovanih avio-bombi od strane VRS. Thorbjorn Overgard je takođe svjedočio o tome da su cilj velikog dijela aktivnosti granatiranja bila civilna područja, i da je velik broj civila ubijen ili ranjen u tim napadima. Pored toga, on je svjedočio o napadima VRS na konvoje s humanitarnom pomoći i vozila UN-a.

28. John Hamill je bio vojni posmatrač UNPROFOR-a koji je služio na srpskoj strani linije fronta u Sarajevu od maja do avgusta 1993. godine. John Hamill je svjedočio o tome da su snajperska paljba i granatiranje dolazili s položaja pod kontrolom SRK na Grbavici,

Lukavici i Gornjem Kotorcu, a pružio je i detaljne informacije o lokacijama s kojih je vjerovatno ispaljena granata koja je 5. februara 1994. pogodila tržnicu Markale. John Hamill je takođe svjedočio o svojim zahtjevima oficirima za vezu Sarajevsko-romanijskog korpusa (dalje u tekstu: SRK) da prestanu sa snajperskim djelovanjem i/ili s granatiranjem na nekom konkretnom području i o rezultatima tih zahtjeva.

29. Per Anton Brennskag je bio VPUN, raspoređen kao posmatrač na Palama od 16. marta do 24. maja 1995. Per Anton Brennskag je svjedočio o svojoj odgovornosti i dužnostima dok je bio raspoređen na Palama, te je naveo da je za vrijeme obavljanja dužnosti VPUN-a bio očevidac ispaljivanju četiri do pet modifikovanih avio-bombi s položaja VRS na Ilidži. Per Anton Brennskag je takođe svjedočio o odgovornosti bosanskih Srba za incident poznat kao Markale II.

30. Ronald Eimers je bio raspoređen u Sarajevu kao VPUN od 26. oktobra 1994. do 26. aprila 1995. Ronald Eimers je u svojoj pismenoj izjavi opisao postupke koje bi njegov tim VPUN preduzimao prilikom istrage nekog konkretnog incidenta snajperskog djelovanja ili granatiranja. On je takođe opisao naoružanje koje su snage bosanskih Srba imale na raspolaganju, te kvalitetu komande i kontrolnog sistema SRK, uključujući komunikacijski sistem SRK. Ronald Eimers je takođe svjedočio o brojnim napadima na području Hrasnice, izvedenim s položaja koje su držali bosanski Srbi, pri čemu je ubijeno ili ranjeno mnogo civila. On je nadalje svjedočio o napadima VRS na vozila, bez obzira na to da li su ta vozila civilna ili ne.

31. Svjedok KDZ304 je služio kao oficir UNPROFOR-a u Sarajevu. Svjedok KDZ304 je u svom prethodnom svjedočenju dao pregled vojnih aktivnosti i vojne situacije u Sarajevu za vrijeme dok je bio u UNPROFOR-u, te je svjedočio o strukturi, komandnom lancu i mehanizmu podnošenja izvještaja unutar SRK. Svjedok KDZ304 je svjedočio o kampanji snajperskog djelovanja i granatiranja u Sarajevu, te o otvaranju vatre na civilno stanovništvo. Konkretno, svjedok KDZ304 je svjedočio o napadima SRK na konvoje UN-a, o ispaljivanju improviziranih raketa i granata na Sarajevo od strane SRK, te o protestima koje je UNPROFOR slao pripadnicima komande SRK u vezi sa snajperskim djelovanjem i/ili granatiranjem civila i pripadnika UN-a. On je takođe svjedočio o nekoliko incidenata kad je

SRK granatirala civilna područja kao odmazdu za napade s položaja pod kontrolom ABiH. Nadalje, svjedok KDZ304 je svjedočio o konkretnim incidentima granatiranja, kao što je granatiranje zgrade televizije 28. juna 1995. i granatiranje, navedeno u prilogu, zgrade PTT-a 29. juna 1995., kao i granatiranje tržnice Markale 28. avgusta 1995.

iv. Pripadnici lokalnih istražnih organa

32. Četiri svjedoka, KDZ194, KDZ485, Nedžib Đozo i Bogdan Vidović, svjedočili su ili dali pismene izjave o svojim opažanjima, iskustvima i zaključcima u vezi sa svojim radom u lokalnim istražnim organima.

33. Svjedoci KDZ194 i KDZ485 radili su kao istražitelji/inspektori, te su u tom svojstvu proveli istrage incidenata snajperskog djelovanja i granatiranja koji su se dogodili u Sarajevu za vrijeme rata, a koji su rezultirali civilnim žrtvama. I KDZ194 i KDZ485 su posvjedočili da je snajperska i minobacačka vatra otvarana s položaja koje je držala VRS. Svjedok KDZ194 je dodao da je jednom prilikom u napadu granatama upotrijebljen tip oružja koji je koristila Jugoslovenska narodna armija (dalje u tekstu: JNA).

34. Nedžib Đozo se priključio policiji i bio je raspoređen u policijsku stanicu Stari Grad kao uniformisani policajac u junu ili julu 1992., a na dužnosti istražitelja je bio od sredine 1994. do 2003. godine. Tokom svog svjedočenja Nedžib Đozo je objasnio da je radio na istragama mnogobrojnih incidenata snajperskog djelovanja i granatiranja tokom rata, a svjedočio je i o svojim iskustvima prilikom obavljanja navedenih istraga, kao i o stvorenim zaključcima. Posebno je svjedočio o izvorima/smjeru paljbe, te o položajima snaga VRS i ABiH.

35. Bogdan Vidović se 1992. zaposlio u Centru službe bezbjednosti kao kriminalistički forenzički tehničar, a u Sarajevu je za vrijeme rata radio kao kriminalistički tehničar. On je svjedočio o svojim dužnostima stručnjaka za forenziku dok je obavljao istrage incidenata granatiranja i snajperskog djelovanja, što je uključivalo i pribavljanje informacija o žrtvama na licu mjesta, kao i obilazak bolnica i mrtvačnica. Bogdan Vidović je sudjelovao u istrazi o snajperskom incidentu navedenom u prilogu pod brojem F8, o incidentu granatiranja

navedenom u prilogu pod brojem G15, te o snajperskom incidentu koji nije naveden u prilogu, a koji se dogodio 9. decembra 1994., a svjedočio je i o smjeru paljbe u tim incidentima, raznim položajima koje je držala VRS, te korištenju modifikovanih avio-bombi od strane VRS.

v. Drugi svjedoci

36. Tokom trajanja sukoba, Faris Gavrankapetanović i Bakir Nakaš radili su kao ljekari u bolnici Koševo, odnosno u Državnoj bolnici u Sarajevu. Oba svjedoka su svjedočenjem potvrdila autentičnost i relevantnost razne medicinske/bolničke dokumentacije svojih bolnica, te opisala stanje pacijenata koji su u bolnice primljeni tokom sukoba. Faris Gavrankapetanović je takođe svjedočio o postupcima vezanim za vođenje bolničke dokumentacije, te o protokolu koji se u bolnici Koševo provodio kad bi stigao neki pacijent.

37. Bakir Našak, koji je u to vrijeme takođe bio direktor Državne bolnice, svjedočio je o stalnom granatiranju bolnice, što je dovelo do rušenja dijelova zgrade, kao i o osoblju bolnice koje je liječilo pacijente dok je zgrada bila izložena napadima. On je takođe svjedočio o nekoliko incidenata snajperskog djelovanja i granatiranja, i dodao da je u dva odvojena navrata u njegovu kancelariju pucano protiv-vazdušnom artiljerijom, te da je njegova sekretarica ranjena iz vatrenog oružja dok je stajala na bolničkom hodniku.

38. Šefik Bešlić je bosanski hirurk, koji je pregledao i operisao svjedokinju KDZ209 (na koju se Zahtjev ne odnosi) nakon što je ona 18. novembra 1994. pogođena u snajperskom incidentu navedenom u prilogu pod brojem F12. Svjedok je svjedočio o svojim opažanjima dok je liječio svjedokinju KDZ209 i iznio neke zaključke o ulaznim i izlaznim ranama i o ozljedama koje joj je nanio metak.

39. U vrijeme sukoba u Sarajevu, Milomir Šoja je radio kao inženjer u "Energoinvestu". Bio je mobilisan u VRS nakon što se preselio u selo Osjek, i uglavnom je bio zadužen za stražu. Milomir Šoja je svjedočio o svojim iskustvima dok je radio u "Energoinvestu". Takođe je svjedočio o svojim posjetama fabrici municije "Pretis" u Vogošći u proljeće i ljeto 1995. godine, kad je od njega zatraženo da izmijeni električne komponente za bacač avio-

bombi. Milomir Šoja je takođe svjedočio o tome da je bio lično upoznat s upotrebom modifikovanih avio-bombi od strane VRS.

B. Neosporeni svjedoci

40. Kako je gore navedeno, optuženi se ne protivi uvrštavanju u spis pismene izjave svjedokinje Ašide Fazlić i dopunu njene izjave podnio je radi privremenog prihvatanja, uz obavezu da se pribavi tražena deklaracija na osnovu pravila 92bis(B). Tužilaštvo se ne protivi uvrštavanju u spis navedene dodatne izjave.

41. Vijeće je uvjeren u relevantnost i dokaznu vrijednost predloženog svjedočenja Ašide Fazlić i konstatuje da se nijedna strana u postupku ne protivi uvrštavanju u spis njene izjave svjedoka, uključujući i dopunske informacije koje je dostavio optuženi. Stoga će Vijeće odobriti Zahtjev u dijelu koji se odnosi na Ašidu Fazlić i privremeno će prihvatiti njenu pismenu izjavu uz obavezu da tužilaštvo pribavi traženu deklaraciju na osnovu pravila 92bis(B). Vijeće će takođe odobriti zahtjev optuženog za privremeno uvrštavanje u spis dopunskih informacija o izjavi svjedokinje Ašide Fazlić uz obavezu da tužilaštvo pribavi traženu deklaraciju na osnovu pravila 92bis(B), kako je predloženo u Replici u vezi s Ašidom Fazlić. Prihvatljivost propratnih dokaznih predmeta u vezi s Ašidom Fazlić analizira se u relevantnom dijelu niže u tekstu.

C. Analiza na osnovu pravila 92bis(A)

42. U preliminarnom smislu, Vijeće konstatuje da tužilaštvo u Zahtjevu traži prihvatanje transkripta ranijeg iskaza Johna Hamilla u predmetu *Stanislav Galić*.⁴² Međutim, tužilaštvo Vijeću nije dostavilo str. 6229-6243 transkripta, pa Vijeće stoga nije bilo u mogućnosti da analizira njihov sadržaj. Bez obzira na to, budući da navedene stranice predstavljaju samo mali dio predloženog svjedočenja Johna Hamilla, Vijeće je odlučilo da analizira ostatak njegovog svjedočenja, a odluku o prihvatljivosti će donijeti zajedno s odlukom u vezi sa svjedočenjem ostalih svjedoka iz Zahtjeva.

⁴² T. str. 6059-6150, 6153-6243 (25. i 26. mart 2002.).

43. Nakon što je u prethodnom odjeljku odlučilo da je predloženo svjedočenje Ašide Fazlić prihvatljivo, Vijeće će sada analizirati svjedočenja preostalih 28 svjedoka iz Zahtjeva, tačnije, svjedoka KDZ036, KDZ079, KDZ090, KDZ194, KDZ289, KDZ304, KDZ485, Zibe Šubo, Anđe Gotovac, Fatime Palavre, Thornbjorna Overgarda, Fadile Tarčin, Nedžiba Đoze, Farisa Gavrankapetanovića, Zilhe Granilo, Sabine Sabanić, Johna Hamilla, Pera Antona Brennskaga, Enesa Jašarevića, Slavice Livnjak, Tarika Žunića, Šefika Bešlića, Milomira Šoje, Bakira Nakaša, RONALDA EIMERSA, Bogdana Vidovića, Zibe Avdić i Fahre Mujanović. Pretresno vijeće konstatuje da se pismeno svjedočenje svih navedenih svjedoka odnosi na opažanja žrtava i/ili svjedoka o raznim incidentima snajperskog djelovanja i granatiranja u Sarajevu, na opažanja pripadnika UN-a i službenika lokalnih istražnih organa o tim incidentima, te na način na koji su druga lica govorila o kampanji granatiranja i snajperskog djelovanja u Sarajevu, kao i na to kako su ti incidenti uticali na civilno stanovništvo u Sarajevu od 1992. do 1995. godine. Stoga Vijeće smatra da su predložena svjedočenja relevantna jer se odnose na više optužbi koje se optuženom stavljaju na teret, tačnije, ubistvo (tačka 5 i 6), nasilna djela čiji je primarni cilj bio širenje terora među civilnim stanovništvom (tačka 9) i protivpravni napadi na civile (tačka 10).

44. Što se tiče prihvatljivosti predloženih pismenih svjedočenja na osnovu pravila 92bis, nakon što je razmotrilo faktore koji idu u prilog prihvatanju svjedočenja, Vijeće je uvjereni da se u velikoj većini radi o svjedočenjima o bazi zločina, i da se ona tiču uticaja zločina na žrtve ili se odnose na relevantne vojne strukture, budući da se svjedoci prisjećaju svojih iskustava vezanih za događaje u Sarajevu i oko njega od aprila 1992. do novembra 1995. Nadalje, uz iznimku dijela svjedočenja svjedoka KDZ304, kako je navedeno u paragrafu 47 niže, svjedočenja se ne odnose na djela i ponašanje optuženog, ili na bilo koja djela ili ponašanje kojima se dokazuje da je optuženi učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu (dalje u tekstu: UZP), za koji se tereti u Optužnici, ili da je s osobom koja je konkretno počinila krivična djela za koja se tereti u Optužnici dijelio traženu namjeru za ta krivična djela.

45. Što se tiče kumulativnosti svjedočenja svjedokâ, Vijeće konstatuje da tužilaštvo u svom Zahtjevu nije pokušalo da za svakog svjedoka pokaže na koji je način njegovo svjedočenje kumulativno svjedočenju nekog drugog svjedoka, nego je, umjesto toga, samo u

opštem smislu navelo druge svjedoke. Stoga, iako u ovoj fazi nije u poziciji da u potpunosti ocijeni svaki aspekt kumulativnosti među svjedocima, Vijeće je detaljno pregledalo sva svjedočenja svjedoka i spisak svjedoka tužilaštva na osnovu pravila 65ter, i uvjerilo se da su neka svjedočenja svjedoka kumulativna, kako je navedeno niže u tekstu. Vijeće nije raspravilo svaki način na koji je svjedočenje nekog svjedoka kumulativno u odnosu na svjedočenje drugog svjedoka ili drugih svjedoka, međutim, tekst koji slijedi ilustrira kumulativnu prirodu tih svjedočenja:

- (i) Svjedočenje Fatime Palvre, Zilhe Granilo, Zibe Avdić i Fahre Mujanović o teškom granatiranju Sarajeva 6. juna 1992. (incident granatiranja naveden u prilogu pod brojem G2) djelimično je kumulativno;
- (ii) Svjedočenje Johna Hamilla o istrazi o granatiranju tržnice Markale 5. februara 1994. (incident granatiranja naveden u prilogu pod brojem G8) djelimično je kumulativno svjedočenjima svjedoka KDZ180, KDZ244 i KDZ349, koji nisu predmet Zahtjeva;
- (iii) Svjedočenje Zibe Šubo o incidentu granatiranja u stambenoj četvrti 7. aprila 1995. (incident granatiranja naveden u prilogu pod brojem G10) djelimično je kumulativno svjedočenju svjedoka KDZ184, koji nije predmet Zahtjeva;
- (iv) Svjedočenje Thorbjorna Overgarda o istrazi o napadu granatama na Hrasnicu 7. aprila 1995. (incident granatiranja naveden u prilogu pod brojem G10) kumulativno je svjedočenjima svjedoka KDZ166 i KDZ184, koji nisu predmet Zahtjeva;
- (v) Svjedočenje Anđe Gotovac i Enesa Jašarevića o napadu granatama na Majdansku ulicu 24. maja 1995. (incident granatiranja naveden u prilogu pod brojem G12) djelimično je kumulativno;
- (vi) Svjedočenje svjedoka KDZ485 o istrazi o napadu granatama na ulicu Safeta Hadžića 26. maja 1995. (incident granatiranja naveden u prilogu pod brojem G13) djelimično je kumulativno svjedočenjima svjedoka KDZ281 i KDZ477, koji nisu predmet Zahtjeva;
- (vii) Svjedočenje Bakira Nakaša o granatiranju tržnice Markale 28. avgusta 1995. (incident granatiranja naveden u prilogu pod brojem G19) djelimično je kumulativno svjedočenjima svjedoka KDZ200, KDZ235 i KDZ418, koji nisu predmet Zahtjeva;

- (viii) Svjedočenje svjedoka KDZ304, KDZ485 i Nedžiba Đoze o istrazi o granatiranju tržnice Markale 28. avgusta 1995. (incident granatiranja naveden u prilogu pod brojem G19) djelimično je kumulativno;
- (ix) Svjedočenje svjedoka KDZ485 o istrazi o snajperskom incidentu 8. oktobra 1994. (incident snajperskog djelovanja naveden u prilogu pod brojem F11) kumulativan je svjedočenju svjedoka KDZ182, koji nije predmet Zahtjeva;
- (x) Svjedočenje svjedoka KDZ209 i Šefika Bešlića o ranjavanju svjedoka KDZ209, koji nije predmet Zahtjeva, a koje je bilo posljedica snajperske paljbe 18. novembra 1994. (incident snajperskog djelovanja naveden u prilogu pod brojem F12) kumulativno je;
- (xi) Svjedočenje Sabine Sabanić o snajperskom incidentu 23. novembra 1994. (incident snajperskog djelovanja naveden u prilogu pod brojem F14) djelimično je kumulativno svjedočenju KDZ335, koji nije predmet Zahtjeva;
- (xii) Svjedočenje svjedoka KDZ194 o njegovoj istrazi o snajperskom incidentu 23. novembra 1994. (incident snajperskog djelovanja naveden u prilogu pod brojem F14) kumulativno je svjedočenjima svjedoka KDZ180 i KDZ335, koji nisu predmet Zahtjeva;
- (xiii) Svjedočenje svjedoka KDZ289 i Slavice Livnjak o tramvaju koji je 3. marta 1995. dospio pod snajpersku vatru (incident snajperskog djelovanja naveden u prilogu pod brojem F16) kumulativno je, dok je svjedočenje svjedoka KDZ194 o istrazi o tom snajperskom incidentu kumulativno svjedočenjima svjedoka KDZ369 i KDZ431, koji nisu predmet Zahtjeva;
- (xiv) Svjedočenje svjedoka KDZ304, Pera Antona Brennskaga i Milomira Šoje o granatiranju zgrade televizije u Sarajevu 28. juna 1995. je kumulativno, a kumulativno je i svjedočenjima svjedoka KDZ182, KDZ323 i KDZ45, koji nisu predmet Zahtjeva;
- (xv) Svjedočenje Bogdana Vidovića o njegovoj istrazi o incidentu granatiranja ulice Čobanija 16. juna 1995. je djelimično kumulativno svjedočenju svjedoka KDZ323, koji nije predmet Zahtjeva;
- (xvi) Svjedočenje Pera Antona Brennskaga o napadu na Dobrinju je djelimično kumulativno svjedočenjima svjedoka KDZ130, KDZ134 i KDZ290, koji nisu predmet Zahtjeva;

- (xvii) Svjedočenja Thorbjorna Overgarda i Ronalda Eimersa o granatiranju Hrasnice su djelimično kumulativna, a kumulativna su i svjedočenju svjedoka KDZ184, koji nije predmet Zahtjeva;
- (xviii) Svjedočenje svjedoka KDZ304 i Ronalda Eimersa o sistemu rukovođenja i komandovanja u SRK je djelimično kumulativno, a uz to je i kumulativno svjedočenjima svjedoka KDZ175, KDZ182, KDZ280 i KDZ412, koji nisu predmet Zahtjeva; i
- (xix) Svjedočenje Tarika Žunića o ulici Sedrenik je djelimično kumulativno svjedočenju svjedoka KDZ222, koji nije predmet Zahtjeva.

46. Vijeće konstatuje da nije moglo da pronade ostale svjedoke navedene u spisku tužilaštva na osnovu pravila 65ter za koje je predviđeno da svjedoče o istim incidentima snajperskog djelovanja i/ili granatiranja o kojima su svjedočili svjedoci KDZ036, KDZ079, KDZ090 i Fadila Tarčin, te stoga nije uvjereno da su njihova svjedočenja kumulativna svjedočenjima drugih svjedoka. Uprkos tome, Vijeće ne smatra da taj faktor sam po sebi svjedočenja tih svjedoka čini neprihvatljivim.

47. Što se tiče faktora koji govore protiv prihvatanja predloženih svjedočenja na osnovu pravila 92bis, Pretresno vijeće konstatuje da se neki dijelovi svjedočenja svjedoka KDZ304 odnose na djela i ponašanje optuženog, s obzirom na to da je svjedok svjedočio o tome da je general Dragomir Milošević, koji je bio komandant SRK u vrijeme dok je svjedok radio u Sarajevu, bio potčinjen Ratku Mladiću i optuženom. U svjedočenju svjedoka KDZ304 takođe se detaljno opisuju djela i ponašanje Dragomira Miloševića i njegova uloga u kampanji granatiranja i snajperskog djelovanja u Sarajevu, kao i uloge ostalih pripadnika SRK, poput, na primjer, majora Miše Indića. Pored toga, u njemu se daju važne informacije o strukturi SRK i tadašnjem komandnom lancu.⁴³ Vijeće konstatuje da su Ratko Mladić i Dragomir Milošević zajedno s optuženim u paragrafu 16 Optužnice identifikovani kao učesnici UZP-a da se "pokrene i provede kampanja snajperskog djelovanja i granatiranja usmjerena protiv civilnog stanovništva Sarajeva". Iako se dijelovi svjedočenja svjedoka KDZ304 odnose na kampanju snajperskog djelovanja i granatiranja u Sarajevu, pa se stoga mogu smatrati svjedočenjem o "bazi zločina", Vijeće smatra da bi prihvatanje samo tih dijelova iskaza svjedočenje učinilo nepouzdanim, te da su konkretne reference koje se odnose na djela i

⁴³ Za detaljniji opis svjedočenja ovog svjedoka, v. par. 31 gore.

ponašanje optuženog, Ratka Mladića i Dragomira Miloševića dovoljne da svjedočenje svjedoka KDZ304 učine neprihvatljivim na osnovu pravila 92bis. Vijeće stoga neće prihvatiti svjedočenje svjedoka KDZ304 u pismenom obliku.

48. Isto tako, Pretresno vijeće konstatuje da su drugi svjedoci u svjedočenju opisali aktivnosti brojnih ljudi koji su bili na raznim položajima u vojsci bosanskih Srba. Na primjer, John Hamill je svjedočio da je grupa "četnika" koju je vodio Vasilije Vidović redovito ometala timove VPUN-a na području Radave, te da je SRK tu grupu koristila za potrebe koje bi normalno bile nelegalne. John Hamill je takođe posvjedočio da je o incidentima snajperskog djelovanja i granatiranja u Sarajevu izvještavao pukovnika Žarkovića, kapetana Luciju, majora Mišu Indića i kapetana Branu Luledžiju iz SRK, ali bez rezultata, te da mu je pukovnik Cvetković iz VRS potvrdio da se brojni artiljerijski položaji VRS nalaze na području s kojeg se smatralo da je ispaljena granata koja je 5. februara 1994. pogodila tržnicu Markale. Nadalje, Milomir Šoja je svjedočio da je Nikola Mijatović iz Ilidžanske brigade od njega uporno tražio da za Brigadu napravi bacač za modifikovane avio-bombe, da mu je major Krsmanović (oficir bivše JNA) dao uputstva kako da modifikuje avio-bombe, da je komandir artiljerijske jedinice Ilidžanske brigade Goran Radjeljac napravio modifikovani bacač avio-bombi, kao i da su major Krsmanović, komandir Radjeljac i komandir Novica iz Ilidžanske brigade bili prisutni prilikom pokušaja ispaljivanja modifikovane avio-bombe. Pored toga, Vijeće konstatuje da se svjedočenje Fadile Tarčin u manjem dijelu referiše na Ratka Mladića,⁴⁴ dok je svjedokinja KDZ079 posvjedočila da je morala da napusti kuću u Grbavici jer su "vojnici Vojske Republike Srpske redovito upadali u njen stan" i maltretirali nju i njenu porodicu.

49. Kako je gore navedeno, Ratko Mladić je identifikovan u paragrafu 16 Optužnice kao učesnik UZP-a, zajedno s optuženim. Ostala lica na koja upućuju svjedoci navedeni u prethodnom paragrafu mogu se smatrati učesnicima istog UZP-a, zajedno s optuženim, kako je navedeno u paragrafu 17 Optužnice. Međutim, Vijeće se uvjerilo da predložena svjedočenja tih svjedoka ne ukazuju na to da je optuženi učestvovao u navedenom UZP-u, niti da je posjedovao zajedničku namjeru s bilo kojim gore navedenim licem za počinjenje djela koja su svjedoci opisali. Stoga Vijeće smatra da iskazi svjedoka koji se odnose na djela

⁴⁴ Fadila Tarčin se sjeća da je čula emisiju o presretnutoj radio-komunikaciji Ratka Mladića.

samo tih osoba nisu dovoljni da predložena svjedočenja učine neprihvatljivim na osnovu pravila 92bis.

50. Nadalje, Vijeće konstatuje da su KDZ194, KDZ289, KDZ485, Thorbjorn Overgard, Nedžib Đozo, Sabina Šabanić, John Hamill, Per Anton Brennskag, Enes Jašarević, Slavica Livnjak, Tarik Žunić, Milomir Šoja, Bakir Nakaš, Ronald Eimers, Bogdan Vidović i Fahra Mujanović svi svjedočili o tome da je granatiranje i/ili snajpersko djelovanje dolazilo s lokacija pod kontrolom "snaga bosanskih Srba", VRS ili SRK, na područjima kao što su Blažuj, fabrika "Famos", Gavrića brdo, Gornji Kotorac, Grbavica, Ilidža, Lapišnica, Lukavica, Nedžarići, Špicasta stijena, Toplik, Trebević, Vaskovići i Vrača.

51. Konkretno: (i) svjedok KDZ194 je svjedočio o tome da su granate koje su korištene prilikom granatiranja Livanjske ulice 8. novembra 1994. poticale od JNA i da je VRS kontrolisala područja s kojih je ispaljena snajperska paljba; (ii) svjedok KDZ289 je posvjedočio da su snajperi 27. februara 1995. gađali tramvaj iz smjera Grbavice, koja je bila pod kontrolom bosanskih Srba; (iii) svjedok KDZ485 je svjedočio da je za vrijeme brojnih istraga zaključio da je snajperska vatra i/ili granatiranje dolazilo s područja pod kontrolom VRS, kao što su Grbavica i Trebević; (iv) Thorbjorn Overgard je posvjedočio da nikad nije proveo istragu o incidentu snajperskog djelovanja ili granatiranja u Sarajevu, a da ne bi pritom utvrdio da je izvor paljbe bio na teritoriji koju su držali bosanski Srbi, kao što su Blažuj, Ilidža ili Lukavica; (v) Nedžib Đozo je svjedočio da su snage bosanskih Srba zauzele Špicastu stijenu i da je oko 100 civila ubijeno snajperom koji je pucao iz tog pravca; (vi) Sabina Šabanić, koja je ranjena iz snajpera dok se vozila tramvajem, svjedočila je o tome da je VRS kontrolisala tri nebodera na strani linije sukoba bosanskih Srba na Grbavici, odakle je bilo lako gađati tramvaje; (vii) John Hamill je svjedočio da su izvori snajperske paljbe i granatiranja Sarajeva bili na područjima koja su kontrolisali bosanski Srbi u Lukavici, Gornjem Kotorcu i Topliku; (viii) Per Anton Brennskag je svjedočio o tome da je vidio četiri ili pet modifikovanih avio-bombi koje su ispaljene s položaja VRS na Ilidži, te o ispaljivanju modifikovane avio-bombe sa srpske strane linije razdvajanja prema zgradi televizije; (ix) Enes Jašarević je posvjedočio da je srpski tenk na položaju na Gavrića brdu ispalio granatu na svjedokovu zgradu koja se nalazila na Dobrinji, te da je snajperska vatra otvarana iz pravca Nedžarića, pod kontrolom bosanskih Srba; (x) Slavica Livnjak je svjedočila da je

snajperska vatra usmjerena na tramvaj pun ljudi 3. marta 1995. došla iz pravca zgrade "Metalke", poznatog snajperskog položaja na području koje je držala VRS; (xi) Tarik Žunić, koji je snajperskim hicem ranjen na ulici Sedrenik, posvjedočio je da su snajperi smješteni na Špicastoj stijeni, pod kontrolom bosanskih Srba, gađali civile na ulici Sedrenik; (xii) Milomir Šoja svjedočio je da je VRS okupirala Vogošću, Ilidžu, Ilijaš i Blažuj i da je bio lično upoznat s upotrebom modifikovanih avio-bombi od strane Ilidžanske brigade, od kojih je jedna pogodila zgradu televizije 1995. godine; (xiii) Bakir Nakaš je svjedočio o tome da je Državna bolnica bila izložena snajperskoj vatri i granatiranju s Grbavice, Trebevića i Vraća, područja koja su bila pod kontrolom VRS; (xiv) Ronald Eimers je svjedočio da je određeni broj civila poginuo u Hrasnici u napadu s položaja koje su držali bosanski Srbi; (xv) Bogdan Vidović je svjedočio da je u raznim incidentima granatiranja i snajperskog djelovanja topovska paljba dolazila s lokacija pod kontrolom VRS; a (xvi) Fahra Mujanović je posvjedočila da je početkom 1992. njeno naselje bilo izloženo granatiranju s položaja bosanskih Srba.

52. Vijeće je u tom kontekstu razmotrilo da li se dotična svjedočenja odnose na neko "aktuelno i značajno pitanje među stranama u postupku" i/ili su od "temeljne" ili "ključne" važnosti za tezu tužilaštva.⁴⁵ Nema sumnje da se svjedočenja opisana u prethodnom paragrafu odnose na pitanja koja su ključna za tezu tužilaštva o događajima u Sarajevu, a posebno za razne incidente snajperskog djelovanja i granatiranja navedene u prilogima F i G Optužnice.⁴⁶ Svi navedeni svjedoci su iznijeli vlastita zapažanja o izvoru granata ispaljenih na Sarajevo, kao i o izvoru snajperske vatre. Mnogi su takođe govorili o istragama provedenim o tim incidentima. Uprkos tome, Vijeće ne smatra da je to razlog za odbijanje predloženih svjedočenja na osnovu pravila 92*bis*. Iako su ti svjedoci svjedočili o tome da su izvor granatiranja i/ili snajperske vatre bili na lokacijama koje su držale VRS/SRK, svjedočenja sama po sebi ne dokazuju nijedno djelo ili ponašanje optuženog na temelju kojeg tužilaštvo želi pokazati da je optuženi učestvovao u UZP-u sa snagama bosanskih Srba, VRS i/ili SRK, ili da je s tim snagama dijelio traženu namjeru za eventualne zločine koje su te snage možda počinile. Shodno tome, iako se svjedočenja tih svjedoka odnose na aktuelno i značajno pitanje oko kojeg se spore tužilaštvo i optuženi, a to je izvor snajperske vatre i/ili

⁴⁵ Odluka po Trećem zahtjevu, par. 8.

⁴⁶ V. Odluka po Zahtjevu tužilaštva za prihvatanje iskaza šesnaest svjedoka i sa njima povezanih dokaznih predmeta na osnovu pravila 92*quater*, 30. novembar 2009., par. 57.

granatiranja u Sarajevu, uzimajući u obzir sve faktore, kako u prilog, tako i protiv prihvatanja, Vijeće smatra da ti dijelovi svjedočenja svjedoka o izvoru/smjeru vatre ne odnose prevagu nad prihvatanjem njihovih svjedočenja u cjelini.

53. Pored faktora koje je Vijeće razmotrilo u prethodnim paragrafima, Vijeće je uzelo u obzir i argumente optuženog kojima se on protivi prihvatanju pismenog svjedočenja Johna Hamilla i Šefika Bešlića na osnovu pravila 92bis.⁴⁷ Međutim, Vijeće nije uvjereni da su njihova svjedočenja neprihvatljiva na osnovu pravila 92bis. Optuženi nije objasnio zbog čega se protivi prihvatanju pismenog svjedočenja Šefika Bešlića. Vijeće se uvjerilo da se pismeno svjedočenje Šefika Bešlića odnosi na bazu zločina i da je kumulativno drugim svjedočenjima, što su faktori koji idu u prilog prihvatanju tog svjedočenja na osnovu pravila 92bis; ne postoje faktori koji govore protiv takvog prihvatanja. Činjenica da je John Hamill svjedočio o izvoru granatiranja tržnice Markale 5. februara 1995. ne prevaguje nad faktorima u prilog prihvatanja svjedočenja tog svjedoka, odnosno, njegovo svjedočenje se uglavnom odnosi na bazu zločina, kumulativno je drugim svjedočenjima i njime se ne dokazuju djela i ponašanje optuženog na koja se tužilaštvo oslanja kako bi pokazalo da je optuženi učestvovao u UZP-u.

54. S tim u vezi, Vijeće konstatuje da tužilaštvo traži uvrštavanje u spis još dva ili više transkripata prethodnih iskaza i/ili izjava svjedoka, i to u vezi sa sljedećim svjedocima: KDZ079, KDZ090, KDZ194, KDZ289, KDZ485, Zibom Šubo, Anđom Gotovac, Thorbjornom Overgardom, Fadilom Tarčin, Nedžibom Đozom, Farisom Gavrankapetanovićem, Sabinom Sabanić, Johnom Hamillom, Perom Antonom Brennskagom, Enesom Jašarevićem, Slavicom Livnjak, Tarikom Žunićem, Milomirom Šojom, Bakirom Nakašem, Ronaldom Eimersom i Bogdanom Vidovićem. Vijeće je već ranije iznijelo mišljenje da predočavanje više od jedne izjave ili transkripta po svjedoku može predstavljati nepotreban dodatak proceduralnoj i dokaznoj kompleksnosti postupka, što bi, ako je to ikako moguće, trebalo izbjegavati.⁴⁸ Vijeće je posvetilo posebnu pažnju sadržaju pismenih svjedočenja gore navedenih svjedoka i pitanju da li bi prihvatanje većeg broja transkripata prethodnih svjedočenja i/ili izjava svjedoka bilo u interesu pravde.

⁴⁷ V. Djelimični odgovor od 14. januara, par. 11; Djelimični odgovor u vezi sa Šefikom Bešlićem, par. 5.

⁴⁸ V. pretpretresna konferencija, T. str. 478-479 (6. oktobar 2009.).

55. Što se toga tiče, Vijeće smatra da se transkripti prethodnog iskaza i/ili pismene izjave čije se prihvatanje traži dovoljno razlikuju za sljedeće svjedoke: KDZ079, KDZ090, KDZ194, KDZ289, KDZ485, Zibu Šubo, Anđu Gotovac, Thorbjorna Overgarda, Fadilu Tarčin, Nedžiba Dozu, Farisa Gavrankapetanovića, Sabinu Sabanić, Johna Hamilla, Pera Antona Brennskaga, Enesa Jašarevića, Slavicu Livnjak, Tarika Žunića, Milomira Šoju, Ronalda Eimersa i Bogdana Vidovića. Nasuprot tome, Vijeće smatra da relevantni dio transkripta prethodnog iskaza Bakira Nakaša od 9. januara 2002. u predmetu *Stanislav Galić* (T. str. 1170-1195), u kojem se govori o svjedokovim saznanjima o postupcima vođenja bolničke dokumentacije, o protokolima i o opserviranju pacijenata, predstavlja ponavljanje svjedočenja iz transkripta njegovog prethodnog iskaza u predmetu *Dragomir Milošević* (23. januar 2007.) i u predmetu *Momčilo Perišić* (8. oktobar 2008.).

56. Kao zaključak, na temelju gore navedenih razloga, Vijeće smatra da su svjedočenja svjedoka KDZ036, KDZ079, KDZ090, KDZ194, KDZ289, KDZ485, Zibe Šubo, Anđe Gotovac, Fatime Palavre, Thorbjorna Overgarda, Fadile Tarčin, Nedžiba Doze, Farisa Gavrankapetanovića, Zilhe Granilo, Sabine Sabanić, Johna Hamilla, Pera Antona Brennskaga, Enesa Jašarevića, Slavice Livnjak, Tarika Žunića, Šefika Bešlića, Milomira Šoje, Bakira Nakaša (osim T. str. 1170-1194 ranijeg iskaza u predmetu *Galić* datog 9. januara 2002.), Ronalda Eimersa, Bogdana Vidovića, Zibe Avdić i Fahre Mujanović prihvatljiva na osnovu pravila 92bis(A).

D. Analiza na osnovu pravila 92bis(C)

57. Vijeće još jednom podsjeća da ima diskreciono pravo da od svjedoka zatraži da pristupi radi unakrsnog ispitivanja u vezi s pismenim svjedočenjem prihvatljivim na osnovu pravila 92bis; ukoliko Vijeće odluči da će svjedok biti pozvan radi unakrsnog ispitivanja, primjenjivaće se odredbe pravila 92ter. Pri ocjeni da li je potrebno pristupanje svjedoka radi unakrsnog ispitivanja, Vijeće je uzelo u obzir kriterijume propisane pravilom 92bis(C), potvrđene sudskom praksom Međunarodnog suda i detaljno opisane u Odluci po Trećem zahtjevu.⁴⁹ Konkretno, Vijeće je u vezi sa svjedočenjima razmotrilo sljedeće: (i) da li su ona

⁴⁹ Odluka po Trećem zahtjevu, par. 10.

kumulativna; (ii) da li se odnose na bazu zločina; (iii) da li se odnose na "aktuelno i značajno pitanje među stranama u postupku"; i (iv) da li se njima opisuju djela i ponašanje osoba za čija djela i ponašanje se tereti optuženi, te koliko su djela i ponašanje te osobe bliska optuženom.

58. Prvo, Vijeće konstatuje sljedeće: (i) svjedoci KDZ036, KDZ079, KDZ090, Ziba Šubo, Tarik Žunić, Šefik Bešlić, Milomir Šoja i Ronald Eimers su opsežno unakrsno ispitani za vrijeme svog svjedočenja u predmetu *Dragomir Milošević*, (ii) Faris Gavrankapetanović i John Hamill su opsežno unakrsno ispitani za vrijeme svog svjedočenja u predmetu *Stanislav Galić*; (iii) svjedoci KDZ194, KDZ278, KDZ289, KDZ485, Anđa Gotovac, Thorbjorn Overgard, Nedžib Đozo, Sabina Sabanić, Per Anton Brennskag i Enes Jašarević su opsežno unakrsno ispitani za vrijeme svog svjedočenja u predmetima *Dragomir Milošević* i *Momčilo Perišić*; (iv) Bogdan Vidović je opsežno unakrsno ispitani za vrijeme svog svjedočenja u predmetima *Dragomir Milošević* i *Stanislav Galić*; i (v) Bakir Nakaš je opsežno unakrsno ispitani za vrijeme svog svjedočenja u predmetima *Dragomir Milošević*, *Momčilo Perišić* i *Stanislav Galić*. Međutim, Vijeće konstatuje da Fatima Palavra, Fadila Tarčin, Zilha Granilo, Ziba Avdić i Fahra Mujanović nikad nisu unakrsno ispitane. Uprkos tome, Vijeće ne smatra da to samo po sebi iziskuje da ti svjedoci pristupe radi unakrsnog ispitivanja.

59. Drugo, Vijeće je uvjereni da svjedočenja svjedoka KDZ036, KDZ090, Zibe Šubo, Anđe Gotovac, Fatime Palavre, Farisa Gavrankapetanovića, Zilhe Granilo i Zibe Avdić predstavljaju svjedočenja o bazi zločina, te da se ni jedno od svjedočenja navedenih svjedoka ne odnosi na odgovornost optuženog koja se navodi u Optužnici niti se tiče aktuelnog ili važnog pitanja o kojem se spore tužilaštvo i optuženi. Vijeće stoga neće tražiti da ti svjedoci pristupe radi unakrsnog ispitivanja.

60. Kako je ranije konstatovano, svjedoci KDZ070, Fadila Tarčin, John Hamill i Milomir Šoja opisali su aktivnosti određenog broja ljudi koji su bili na raznim položajima u vojsci bosanskih Srba. Iako su ti ljudi navedeni u svjedočenjima, Vijeće ne smatra da su njihova djela i ponašanje, kako su ih opisali svjedoci KDZ070, Fadila Tarčin, John Hamill i Milomir Šoja, dovoljno bliski optuženom da bi to iziskivalo da navedeni svjedoci pristupe radi unakrsnog ispitivanja.

61. Svjedočenja svjedoka KDZ194, KDZ485, Thorbjorna Overgarda, Nedžiba Doze, Johna Hamilla, Pera Antona Brennskaga, Enesa Jašarevića, Milomira Šoje, Bakira Nakaša, Ronalda Eimersa, Bogdana Vidovića i Fahre Mujanović predstavljaju svjedočenja o bazi zločina. Međutim, Vijeće smatra da su njihova svjedočenja o izvoru granatiranja i/ili snajperske vatre s lokacija pod kontrolom bosanskih Srba na područjima u Sarajevu i oko njega, kao što su Blažuj, fabrika "Famos", Gavrića brdo, Gornji Kotorac, Grbavica, Ilidža, Lapišnica, Lukavica, Nedžarići, Špicasta stijena, Toplik, Trebević, Vaskovići i Vrača, od "temeljne" ili "ključne" važnosti za tezu tužilaštva.⁵⁰ Vijeće smatra da se svjedočenja tih svjedoka odnose na aktuelno i važno pitanje o kojem se spore tužilaštvo i optuženi, odnosno na izvore granatiranja i snajperske vatre u Sarajevu, te da to predstavlja razlog da Vijeće iskoristi svoje diskreciono pravo i navedene svjedoke pozove da pristupe radi unakrsnog ispitivanja.

62. Uprkos činjenici da pismena svjedočenja svjedoka KDZ289, Sabine Sabanić, Slavice Livnjak i Tarika Žunića takođe govore o izvoru/smjeru snajperske vatre, svjedočenja tih svjedoka odnose se na izolirane snajperske incidente čiji je doseg bio relativno ograničen. Vijeće je podrobno analiziralo predloženo svjedočenje svjedoka KDZ289, Sabine Sabanić, Slavice Livnjak i Tarika Žunića i konstatovalo je da su ta četiri svjedoka opsežno unakrsno ispitana za vrijeme svjedočenja u prethodnim predmetima, te da se znatan dio njihovog unakrsnog ispitivanja odnosio na izvor/smjer vatre u konkretnim incidentima snajperskog djelovanja kojima su oni bili očevici, kao i na pitanje položaja koje je VRS/SRK držala na područjima u Sarajevu i oko njega.

63. Isto tako, Vijeće konstatuje da se zaključak Šefika Bešlića o izvoru hica kojim je ranjen svjedok KDZ209, donijet na temelju njegovog pregleda ulaznih i izlaznih rana, odnosi na aktuelno i značajno pitanje o kojem se spore tužilaštvo i optuženi. Međutim, odbrana u predmetu *Dragomir Milošević* je opsežno unakrsno ispitala Šefika Bešlića o tim zaključcima, kao i o nedosljednostima između njegovih zaključaka i medicinske dokumentacije pacijenta. Vijeće je razmotrilo argumente optuženog da bi Vijeće, ukoliko prihvati pismeno svjedočenje Šefika Bešlića, ali odbije da prihvati dopunsku izjavu svjedoka čije je prihvatanje predložio

⁵⁰ Za detaljan opis svjedočenja svjedoka u vezi s tim pitanjem, v. par. 51 gore.

optuženi, trebalo zatražiti od svjedoka da pristupi radi unakrsnog ispitivanja.⁵¹ Razmotrivši predloženo pismeno svjedočenje i dopunsku izjavu svjedoka koju je dostavio optuženi, Vijeće nije uvjereni da bi Šefik Bešlić trebao da bude pozvan radi unakrsnog svjedočenja, ali smatra da bi mu uvrštavanje u spis dopunske izjave svjedoka Šefika Bešlića bilo od pomoći.

64. Zbog gore navedenih razloga, Vijeće će iskoristiti svoje diskreciono ovlaštenje i pozvati svjedoke KDZ194, KDZ485, Thorbjorna Overgarda, Nedžiba Đozu, Johna Hamilla, Pera Antona Brennskaga, Enesa Jašarevića, Milomira Šoju, Bakira Nakaša,⁵² Ronalda Eimersa,⁵³ Bogdana Vidovića i Fahru Mujanović da pristupe radi unakrsnog ispitivanja. Budući da je ovlaštenje da se od svjedoka zatraži da pristupi radi unakrsnog ispitivanja diskreciono ovlaštenje, da od pozivanja sljedećih svjedoka da pristupe radi unakrsnog ispitivanja ne bi bilo dodatne koristi, te da se optuženom time ne nanosi nikakva šteta, Vijeće neće tražiti od svjedoka KDZ289, Sabine Sabanić, Slavice Livnjak, Tarika Žunića i Šefika Bešlića da pristupe radi unakrsnog ispitivanja. Shodno tome, pismena svjedočenja svjedoka KDZ036, KDZ079, KDZ090, KDZ289, Zibe Šubo, Anđe Gotovac, Fatime Palavre, Fadile Tarčin, Farisa Gavrankapetanovića, Zilhe Granilo, Sabine Sabanić, Slavice Livnjak, Tarika Žunića, Šefika Bešlića i Zibe Avdić, navedena u koloni pod naslovom "Dio transkripta/izjava čije se prihvatanje traži" u povjerljivom Dodatku B Zahtjeva, biće prihvaćena na osnovu pravila 92bis, pod uslovom utvrđenim u paragrafu 65 i 66 dolje u tekstu. Dopunska izjava svjedoka Šefika Bešlića, koju je optuženi podnio u Djelimičnom odgovoru u vezi sa Šefikom Bešlićem, takođe će biti prihvaćena na osnovu pravila 92bis, pod uslovom utvrđenim u paragrafu 66 dolje u tekstu.

⁵¹ Djelimični odgovor u vezi sa Šefikom Bešlićem, par. 6. Vijeće takođe konstatuje da se tužilaštvo ne protivi zahtjevu optuženog da John Hamill tokom suđenja pristupi radi unakrsnog ispitivanja; Replika u vezi s Johnom Hamillom, par. 2-3, 9.

⁵² Tužilaštvo bi prilikom predočavanja izjave ovog svjedoka na osnovu pravila 92ter, i na osnovu naloga Vijeća da se dostavi objedinjena izjava za svakog svjedoka na osnovu pravila 92ter, trebalo imati u vidu odluku Vijeća u vezi s repetitivnim karakterom izjave svjedoka Bakira Nakaša.

⁵³ S obzirom da se od Ronalda Eimersa traži da pristupi radi unakrsnog ispitivanja, Vijeće ne smatra neophodnim da s donošenjem ove odluke pričuška do rješavanja po Zahtjevu za izdavanje naloga *subpoena*. Pitanje da li Vijeće treba da izda nalog *subpoena* da prisili Ronalda Eimersa na razgovor nije direktno povezano s pitanjima o kojima se odlučuje u ovoj Odluci. Bez obzira na to da li će optuženi razgovarati s Ronaldom Eimersom prije nego što ovaj pristupi unakrsnom ispitivanju, optuženi će imati mogućnost da za vrijeme unakrsnog ispitivanja sa svjedokom raspravi sporna pitanja. Nadalje, u slučaju da optuženi razgovara s Ronaldom Eimersom prije nego što ovaj pristupi Sudu radi unakrsnog ispitivanja te, kao rezultat razgovora, optuženi više ne bude želio unakrsno ispitati svjedoka, on o tome može da obavijesti Vijeće.

E. Uslov propisan pravilom 92bis(B)

65. Vijeće konstatuje da tužilaštvo traži privremeno prihvatanje pismenih izjava Fatime Palavre, Fadile Tarčin, Zilhe Granilo i Zibe Avdić, uz obavezu da podnese traženu deklaraciju propisanu pravilom 92bis(B).⁵⁴ Međutim, Vijeće konstatuje da ni uz pismene izjave svjedoka KDZ036, KDZ079, KDZ090, KDZ289, Zibe Šubo, Anđe Gotovac, Sabine Sabanić, Slavice Livnjak, Tarika Žunića i Šefika Bešlića nije priložena tražena deklaracija na osnovu pravila 92bis(B), te da tužilaštvo nije izričito zatražilo privremeno prihvatanje pismenih izjava tih svjedoka. Međutim, Vijeće će zahtjev tužilaštva tumačiti na način kao da se odnosi na izjave svjedoke svih 14 svjedoka.

66. Vijeće će privremeno prihvatiti pismene izjave svjedoka KDZ036, KDZ079, KDZ090, KDZ289, Zibe Šubo, Anđe Gotovac, Fatime Palavre, Fadile Tarčin, Zilhe Granilo, Sabine Sabanić, Slavice Livnjak, Tarika Žunića, Šefika Bešlića i Zibe Avdić dok tužilaštvo ne pribavi deklaraciju u skladu s pravilom 92bis(B) Pravilnika. Vijeće će takođe privremeno prihvatiti dopunsku pismenu izjavu svjedoka Šefika Bešlića, uz obavezu da optuženi pribavi traženu deklaraciju na osnovu pravila 92bis(B).

F. Propratni dokazni predmeti

67. Pretresno vijeće treba da ocijeni eventualne propratne dokazne predmete samo za svjedoke KDZ036, KDZ079, KDZ090, KDZ289, Zibu Šubo, Ašidu Fazlić, Anđu Gotovac, Fatimu Palavru, Fadilu Tarčin, Farisa Gavrankapetanovića, Zilhu Granilo, Sabinu Sabanić, Slavicu Livnjak, Tarika Žunića, Šefika Bešlića i Zibu Avdić. Tužilaštvo ukupno traži prihvatanje 102 propratna dokazna predmeta za navedene svjedoke.

68. Kako je navedeno u Odluci po Trećem zahtjevu, samo dokazni predmeti koji "čine neodvojivi i nezamjenjivi dio svjedočenja" mogu biti prihvaćeni kao propratni dokazni predmeti. Da bi neki dokument ušao u tu kategoriju, svjedok o tom dokumentu mora govoriti

⁵⁴ Zahtjev, par. 7.

u svojoj pismenoj izjavi ili transkriptu, a pismena izjava ili transkript, bez prihvatanja dotičnog dokumenta, postaju nerazumljivi ili imaju manju dokaznu vrijednost.⁵⁵

69. Za početak, Vijeće konstatuje da je tužilaštvo transkripte ranijih iskaza pod brojevima na osnovu pravila 65ter 08873, 08911, 10161, 10185, 10271, 10232, 10332, 10269, 14088 i 14089 ponudilo na usvajanje i kao pismeno svjedočenje svjedoka i kao propratne dokazne predmete. Isto tako, Vijeće konstatuje da je tužilaštvo izjave svjedoka pod brojevima na osnovu pravila 65ter 08871, 08908, 08910, 09747, 09959, 10126, 10136, 14092 (sve su prihvaćene kao zapečaćene), 09957, 09966, 09760, 09932, 09964, 10017, 10130, 10134, 10138, 10141, 10176 i 10307 ponudilo na usvajanje i kao predložena pismena svjedočenja i kao propratne dokazne predmete. Vijeće je gore u tekstu utvrdilo da će ti transkripti i pismene izjave biti prihvaćeni kao pismena svjedočenja svjedoka, pa stoga neće razmatrati njihovo uvrštavanje u spis u svojstvu propratnih dokaznih predmeta.

70. Vijeće takođe konstatuje da dokument pod brojem na osnovu pravila 65ter 10079 ne sadrži izjavu svjedoka Farisa Gavrankapetanovića od 11. oktobra 2001. i 13. decembra 2001., kako je tužilaštvo navelo u Zahtjevu. Umjesto toga, dokument predstavlja traženu deklaraciju na osnovu pravila 92bis(B) uz tu izjavu. Tužilaštvo bi stoga tu deklaraciju trebalo priložiti uz izjavu svjedoka Farisa Gavrankapetanovića od 11. oktobra 2001. i 13. decembra 2001., koja je već uvrštena u spis.

71. Tužilaštvo je dostavilo listove s pseudonimom za svjedoke KDZ036 (broj na osnovu pravila 65ter 10272), KDZ079 (broj na osnovu pravila 65ter 09537), KDZ090 (broj na osnovu pravila 65ter 09569) i KDZ289 (broj na osnovu pravila 65ter 09531 i 14111), koji su prihvaćeni u prethodnim predmetima u kojima su svjedoci svjedočili uz zaštitne mjere. Vijeće smatra da su ti listovi s pseudonimom neophodni za identifikaciju navedenih svjedoka i da čine neodvojivi i nezamjenjivi dio svjedočenja svjedoka. Navedeni propratni dokazni predmeti stoga će biti uvršteni u spis kao zapečaćeni.

72. Tužilaštvo je takođe zatražilo uvrštavanje u spis sljedećih propratnih dokaznih predmeta:

⁵⁵ Odluka po Trećem zahtjevu, par. 11.

- (i) Fotografija vezanih za iskaze svjedoka KDZ036, KDZ079, KDZ090, KDZ289, Zibe Šubo, Sabine Sabanić, Slavice Livnjak i Tarika Žunića: brojevi na osnovu pravila 65ter 10154, 10155,⁵⁶ 10158, 10159, 10181, 10182, 10183, 10184, 10194, 10195, 10202, 10203, 10204, 10205, 10206, 10255, 10256, 10273, 10399, 10441, 10464, 10465, 13330⁵⁷ i 14178;
- (ii) Službenih bilješki ili dokumenata o istrazi vezanih za iskaze svjedoka KDZ079 i Šefika Bešlića: brojevi na osnovu pravila 65ter 09791 (prihvaćeno pod pečatom) i 10418;
- (iii) Mapa vezanih za iskaze svjedoka KDZ090, KDZ289, Slavice Livnjak i Tarika Žunića: brojevi na osnovu pravila 65ter 10153 (prihvaćeno pod pečatom), 10160, 10193, 10196, 10293 i 14118;
- (iv) Medicinske/bolničke dokumentacije vezane za svjedočenje Farisa Gavrankapetanovića: brojevi na osnovu pravila 65ter 10442, 10443, 10444 i 10446;
- (v) Izveštaja vezanog za svjedočenje svjedoka KDZ289: broj na osnovu pravila 65ter 09733.

73. Razmotrivši predložena svjedočenja, Pretresno vijeće konstatuje da su svjedoci tokom svojih iskaza o gore navedenim predloženim dokaznim predmetima raspravljali ili da su u njih unijeli oznake. Shodno tome, ti dokazni predmeti čine neodvojivi i nezamjenjivi dio iskaza i bez njihovog prihvatanja bi ti iskazi postali nerazumljivi ili bi imali manju dokaznu vrijednost. Stoga će Vijeće uvrstiti u spis navedene prapratne dokazne predmete. Prapratni dokazni predmet pod brojem na osnovu pravila 65ter 13330, koji je izveden putem svjedoka KDZ194 i Sabine Sabanić, biće uvršten u spis samo putem svjedokinje Sabine Sabanić. Isto tako, prapratni dokazni predmet pod brojem na osnovu pravila 65ter 10155, koji je izveden putem dva svjedoka, biće uvršten u spis samo jednom.

⁵⁶ Vijeće konstatuje da je dokument pod brojem na osnovu pravila 65ter 10155 dostavljen kao predloženi prapratni dokazni predmet za svjedoke KDZ090 i Slavicu Livnjak.

⁵⁷ Vijeće konstatuje da je dokument pod brojem na osnovu pravila 65ter 13330 dostavljen kao predloženi prapratni dokazni predmet za svjedoke KDZ194 i Sabinu Šabanić.

74. Tužilaštvo takođe traži uvrštavanje u spis raznih propratnih dokaznih predmeta za koje je Vijeće, nakon njihove uporedne analize s pismenim svjedočenjem svjedoka, utvrdilo da ne čine neodvojivi i nezamjenjivi dio ranijih iskaza ili pismenih izjava svjedoka KDZ036, KDZ079, KDZ090, KDZ289, Ašide Fazlić, Anđe Gotovac, Fatime Palavre, Farisa Gavrankapetanovića, Sabine Šabanić, Slavice Livnjak, Tarika Žunića i Šefika Bešlića. O predloženim propratnim dokaznim predmetima pod brojevima na osnovu pravila 65ter 08872, 08909, 09740, 09988, 10153, 10367, 10378, 10315, 10423, 14188, 14216, 14222, 14228, 14230, 14232, 14309, 18881, 18882 i 18883 relevantni svjedoci u svojim pismenim svjedočenjima nisu raspravljali. Na predložene propratne dokazne predmete pod brojevima na osnovu pravila 65ter 09576, 10384, 10439, 10445 i 13200 su relevantni svjedoci u svojim pismenim svjedočenjima kratko referisali, ali o sadržaju tih predloženih dokaznih predmeta ni jedan od tih svjedoka nije raspravljao. Stoga Vijeće smatra da ti predloženi propratni dokazni predmeti ne čine neodvojivi i nezamjenjivi dio svjedočenja svjedoka, kao i da bez njihovog prihvatanja svjedočenja neće postati nerazumljiva i neće imati manju dokaznu vrijednost. Zahtjev tužilaštva za prihvatanje tih propratnih dokaznih predmeta biće odbijen.

75. Nadalje, Vijeće nije moglo analizirati sadržaj određenog broja predloženih propratnih dokaznih predmeta zbog sljedećih razloga:

- (i) Dokazni predmet pod brojem na osnovu pravila 65ter 09572 nema engleski prijevod;
- (ii) Brojevi na osnovu pravila 65ter 10419, 10422 i 40251⁵⁸ predstavljaju video-snimke koje nije moguće naći u sistemu za elektronsko vođenje suđenja, a Vijeću nisu dostavljene kopije tih video-snimaka na pregled;
- (iii) Dokazni predmet pod brojem na osnovu pravila 65ter 09933 čini se da nije snimljen u sistemu za elektronsko vođenje suđenja.

76. Uvrštavanje u spis navedenih propratnih dokaznih predmeta odbija se bez prejudiciranja budućih zahtjeva. Tužilaštvo može ponovo zatražiti njihovo prihvatanje nakon što ispravne dokazne predmete snimi u sistem za elektronsko vođenje suđenja i Vijeću dostavi video-snimke kako bi ono provjerilo da li ispunjavaju uslove za prihvatanje.

⁵⁸ Tužilaštvo je zatražilo prihvatanje video-snimka pod brojem na osnovu pravila 65ter 40251 i za svjedoka KDZ090 i za Anđu Gotovac.

III. Dispozitiv

77. Shodno navedenom, na osnovu pravila 54, 89 i 92bis Pravilnika, Pretresno vijeće ovim:

- A. **ODOBRAVA** zahtjev tužilaštva da mu se odobri ulaganje replike na Djelimični odgovor optuženog u vezi s Ašidom;
- B. **ODOBRAVA** zahtjev tužilaštva da mu se odobri ulaganje replike na Djelimični odgovor optuženog u vezi sa Šefikom Bešlićem;
- C. djelimično **ODOBRAVA** Zahtjev i **NALAŽE** sljedeće:
 - (i) Pismena izjava Ašide Fazlić i dopunske informacije koje je ponudio na usvajanje optuženi privremeno će se uvrstiti u spis, a od svjedokinje se neće tražiti da pristupi Sudu radi unakrsnog ispitivanja, uz obavezu da tužilaštvo pribavi deklaraciju na osnovu pravila 92bis(B) za oba dokumenta;
 - (ii) Transkript ranijeg iskaza Šefika Bešlića uvrstiće se u spis i od svjedoka se neće tražiti da pristupi Sudu radi unakrsnog ispitivanja, a pismena izjava svjedoka koju je na usvajanje ponudilo tužilaštvo i dopunska izjava koju je na usvajanje ponudio optuženi privremeno će se uvrstiti u spis, uz obavezu da tužilaštvo, odnosno optuženi pribave deklaracije na osnovu pravila 92bis(B);
 - (iii) Transkript ranijeg iskaza i pismene izjave Farisa Gavrankapetanovića uvrstiće se u spis, a od svjedoka se neće tražiti da pristupi Sudu radi unakrsnog ispitivanja;
 - (iv) Transkripti ranijeg iskaza svjedoka KDZ036, KDZ079, KDZ090, KDZ289, Zibe Šubo, Anđe Gotovac, Sabine Šabanić, Slavice Livnjak i Tarika Žunića uvrstiće se u spis, a od svjedoka se neće tražiti da pristupe Sudu radi unakrsnog ispitivanja;
 - (v) Pismene izjave Zibe Šubo, Anđe Gotovac, Fatime Palavre, Fadile Tarčin, Zilhe Granilo, Sabine Šabanić, Slavice Livnjak, Tarika Žunića i Zibe Avdić privremeno će se uvrstiti u spis, uz obavezu da tužilaštvo pribavi tražene deklaracije na osnovu pravila 92bis(B);

- (vi) Pismene izjave svjedoka KDZ036, KDZ079, KDZ090 i KDZ289, koje su zapečaćene, privremeno će se uvrstiti u spis, uz obavezu da tužilaštvo pribavi tražene deklaracije na osnovu pravila 92bis(B);
- (vii) Tužilaštvo će čim prije Sekretarijatu dostaviti povjerljivu verziju transkripata koji su uvršteni u spis, kao i njihovu javnu, redigovanu verziju, pri čemu treba da obezbijedi i redigovanje iskaza datog na zatvorenoj sjednici i eventualna redigovanja koja su naložila Pretresna vijeća u predmetima *Dragomir Milošević* i/ili *Momčilo Perišić*;
- (viii) Tužilaštvo će priložiti deklaraciju na osnovu pravila 92bis(B) pod brojem na osnovu pravila 65ter 10079 izjavi svjedoka Farisa Gavrankapetanovića od 11. oktobra 2001. i 13. decembra 2001., a tako objedinjenom dokumentu dodijeliće se jedinstveni broj dokaznog predmeta;
- (ix) Svjedoci KDZ194, KDZ485, Thorbjorn Overgard, Nedžib Đozo, John Hamill, Per Anton Brennskag, Enes Jašarević, Milomir Šoja, Bakir Nakaš, Ronald Eimers, Bogdan Vidović i Fahra Mujanović pristupiće Sudu radi unakrsnog ispitivanja i njihova svjedočenja biće predložena u skladu s odredbama pravila 92ter;
- (x) Povjerljivi propratni dokazni predmeti pod brojevima na osnovu pravila 65ter 09531, 09537, 09569, 09791, 10153, 10272 i 14111 biće uvršteni u spis kao zapečaćeni;
- (xi) Propratni dokazni predmeti pod brojevima na osnovu pravila 65ter 09733, 10154, 10155, 10158, 10159, 10160, 10181, 10182, 10183, 10184, 10193, 10194, 10195, 10196, 10202, 10203, 10204, 10205, 10206, 10255, 10256, 10273, 10293, 10399, 10418, 10441, 10442, 10443, 10444, 10446, 10464, 10465, 13330 (samo u vezi sa svjedočenjem Sabine Šabanić), 14118 i 14178 uvrstiće se u spis;
- (xii) Uvrštavanje u spis propratnog dokaznog predmeta pod brojem na osnovu pravila 65ter 09572 se odbija bez prejudiciranja budućeg zahtjeva, uz uslov da tužilaštvo Vijeću dostavi engleski prijevod dokumenta i da ponovo zatraži njegovo uvrštavanje u spis;
- (xiii) Uvrštavanje u spis propratnih dokaznih predmeta pod brojem na osnovu pravila 65ter 10419, 10422 i 40251 se odbija bez prejudiciranja budućeg

zahtjeva, uz uslov da tužilaštvo Vijeću dostavi kopije relevantnih video-snimaka i da ponovo zatraži njegovo uvrštavanje u spis;

- (xiv) Uvrštavanje u spis prpratnog dokaznog predmeta pod brojem na osnovu pravila 65ter 09933 se odbija bez prejudiciranja budućeg zahtjeva, uz uslov da tužilaštvo dokazni predmet snimi u sistem za elektronsko vođenje suđenja i da ponovo zatraži njegovo uvrštavanje u spis.

- D. **TRAŽI** od Sekretarijata da dokaznim predmetima koji su uvršteni u spis dodijeli brojeve dokaznih predmeta;
- E. **ODGAĐA** odluku o uvrštavanju u spis transkripata prethodnih iskaza, pismenih izjava i prpratnih dokaznih predmeta svjedoka KDZ194, KDZ485, Thorbjorna Overgarda, Nedžiba Đoze, Johna Hamilla, Pera Antona Brennskaga, Enesa Jašarevića, Milomira Šoje, Bakira Nakaša, Ronalda Eimersa, Bogdana Vidovića i Fahre Mujanović dok svjedoci ne pristupe i daju iskaz pred Vijećem; i
- F. **ODBIJA** sve preostale dijelove Zahtjeva.

Sastavljeno na engleskom i na francuskom jeziku, pri čemu je mjerodavna verzija na engleskom jeziku.

/potpis na originalu/

sudija O-Gon Kwon,
predsjedavajući

Dana 5. marta 2010.
U Haagu,
Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]